

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas nuomonė dėl ES atsako kintant pasaulio ekonominės galios pusiausvyrai (nuomonė savo iniciatyva)

(2011/C 48/10)

Pranešėjas **Brian CALLANAN**

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 punktu, 2010 m. vasario 18 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

ES atsako kintant pasaulio ekonominės galios pusiausvyrai (nuomonė savo iniciatyva).

Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2010 m. liepos 20 d. priėmė savo nuomonę.

465-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2010 m. rugsėjo 15–16 d. (rugsėjo 15 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 135 nariams balsavus už, 4 – prieš ir 3 susilaikius.

1. Įžanga

1.1 Europos Sąjungos valstybės narės susidūrė su didžiausiu nuosmukiu nuo XX amžiaus ketvirtojo dešimtmečio [...], o atsigavimas išlieka netolygus, trapus ir pažeidžiamas. Giliausia krizė nuo II pasaulinio karo laikų pakeitė pasaulinę pusiausvyrą. Šiomis aplinkybėmis Europa turi iš naujo apibrėžti savo poziciją ir strategiją. Kadangi 85 proc. Europos prekybos vyksta jos pačios rinkose, atsakymus į kai kuriuos kylančius iššūkius galima rasti viduje. Norint užtikrinti, kad tvari ES susidorotų su kylančiais pasauliniais iššūkiiais, labai svarbu didinti paklausą vidaus rinkoje. EESRK parengė nemažai nuomonių šiuo klausimu. Šioje nuomonėje nagrinėjamas ES atsakas į pasaulio ekonomikos krizę: analizuojami ES ekonominės veiklos pasaulinėje rinkoje rezultatų pokyčiai ir tarptautiniai dabartinio Kinijos ir kitų besivystančių šalių ekonomikos augimo padariniai; joje užduodami klausimai, skirti šių tendencijų analizei ir diskusijai apie jų poveikį ES politiniams ir prekybos santykiams su kitomis pasaulio šalimis paskatinti; joje taip pat siūloma įtraukti pilietinės visuomenės mintis ir idėjas į politines diskusijas, kurių išvados turės ilgalaikį padarinių.

1.2 Europa susiduria su didžiulėmis problemomis, susijusiomis su esminiais pasaulio ekonominių, politinių ir prekybos santykių pokyčiais, kurios paspartino dabartinis nuosmukis. Šiame procese ji turi prisitaikyti skatindama augimą, kurdama daugiau ir geresnių darbo vietų, užtikrindama, kad ekonomika taptų ekologiškesnė ir novatoriškesnė; pasiekdama strategijoje „Europa 2020“ nustatytą 75 proc. užimtumo tikslą ir užtikrindama rizikos grupių, pavyzdžiui, jaunimo, moterų, vidutinio amžiaus asmenų ir asmenų, turinčių negalią, įtraukimą.

1.3 Iki šiol Europos projekte didžiausias dėmesys buvo skiriamas vidaus politikai: bendrosios rinkos kūrimas, institucijų struktūra, ginčai dėl lėšų, nesibaigiančios derybos dėl sutarčių. Tam, kad atsigautų po šio nuosmukio ir sėkmingai persitvarkytų siekdama spręsti XXI amžiaus uždavinius, ateinančių dešimtmetį

Europa privalo teikti prioritetą išorės politikai. Siekdama šio tikslo ES privalo geriau suprasti ir labiau reaguoti į pokyčius, kuriuos lemia nauji JAV ir Kinijos santykiai ir įtakingų besivystančių šalių grupių (pavyzdžiui, BRIC (Brazilija, Rusija, Indija, Kinija)) poveikis.

1.4 Jei ji tai padarys, tuomet, kaip pažymi Komisijos Pirmininkas J. M. Barroso, Europa turi sėkmei reikalingų „išteklių, intelekto, būtinų gebėjimų, istoriją, žmogiškųjų, intelektinių ir kultūrinių išteklių“.

1.5 Savo darbo programoje Komisija įsipareigoja: sumažinti kliūtis tarptautiniam prekybos ir investicijų srautui, užbaigti šiuo metu vykstančias dvišales derybas, geriau įgyvendinti esamus susitarimus ir imtis iniciatyvų pradėti prekybą augimo srityse, pavyzdžiui, pažangiųjų technologijų, paslaugų ir aplinkos srities paslaugų sektoriuose.

1.6 Susirūpinimą kelia tai, kad Europa nė viename pažangiųjų technologijų sektoriuje neužima pirmaujančių pozicijų pasaulio lygmeniu ir kad ES neturi pakankamai pirmaujančių pažangiųjų technologijų bendrovių, kurios galėtų tinkamai naudotis ateities Didelio poveikio technologijomis (DPT).

1.7 EESRK atkreipia dėmesį į tai, kokie svarbūs yra klausimai, kurie nepatenka į šios nuomonės, kurioje pagrindinis dėmesys skiriamas kovai su protekcionizmu ir klimato kaitos problemos sprendimui, griežtai apibrėžtą taikymo sritį. Šie klausimai susiję su naujai besikuriančių, verslių, į pasaulinę rinką orientuotų įmonių veiklos skatinimu, parama inovacijoms jau susikūrusiose pramonės šakose, Europai strategiškai būtinų sektorių rėmimu, galimybių eksportuoti viešąsias paslaugas, pavyzdžiui, sveikatos apsaugos ir švietimo paslaugas, apsvartymu ir ES valstybių narių miestų bendradarbiavimo su kitais pasaulio miestais skatinimu.

1.8 Pasaulinis nuosmukis lėmė, kad protekcionistinė politika tapo patrauklesnė. Pasaulio prekybos organizacijos generalinis direktorius Pascal Lamy įspėjo, kad šalys privalo atsispirti šiai pagundai.

1.9 Išorės santykių srityje reikia sėkmingai užbaigti Dohos derybų raundą, bet pasirodo, kad tai sudėtinga. Tuo tarpu ES formuoja naują dvišalių santykių ir susitarimų tiek su išsivysčiusiomis, tiek su besivystančiomis valstybėmis sistemą, kuri turės vis didesnę įtaką pasaulio prekybos politikos priemonėms.

1.10 Kiti svarbūs ES politikos tikslai yra šie: pasiekti abipusį sąsiskumą šiuose naujuose dvišaliuose ES susitarimuose, be kita ko, jei įmanoma, skatinant energetinį saugumą; užtikrinti, kad taisyklės būtų lanksčios ir pritaikomos prie dažnai sparčiai besikeičiančių aplinkybių; panaikinti netarifines kliūtis, įskaitant tarptautines kliūtis, užtikrinti darbo ir kokybės standartų skaidrumą vadovaujantis TDO taisyklėmis; sudaryti laisvosios prekybos sutartis (LPS) dėl su aplinkosauga susijusių prekių ir paslaugų.

1.11 Daugiašaliai aplinkos apsaugos susitarimai turi gerai derėti su tarptautinės prekybos sistemos susitarimais, kad jie taptų abipusiškai palankūs, o ne trukdytų vieni kitiems.

1.12 Energetinis saugumas yra svarbus uždavinys ES sprendžiant klimato kaitos problemą. Pavyzdžiui, derintinos pastangos vedant derybas dėl išorės tiekimo susitarimų (kaip tai jau daroma dvišalių prekybos susitarimų atžvilgiu); parduodant sukauptas žinias ir technologijas, skirtas infrastruktūros stiprinimui, pavyzdžiui, pažangiuosius tinklus arba naujos kartos elektros energijos gamybos technologiją, naudojančią kitas žaliavas nei iškastinis kuras; keičiantis naujomis technologijomis, kuriamomis siekiant įgyvendinti dabartinius ES 20 procentų alternatyviosios energetikos tikslus; ieškant galimybių eksportuoti sukauptas žinias išmetamo anglies dioksido kiekio mažinimo skatinimo priemonėms kurti ir įgyvendinti.

1.13 Pasaulio valstybės tampa vis labiau viena nuo kitos priklausomos ir tarpusavyje susijusios, todėl politikos formuotojai turi taikyti bendrą požiūrį. Dar niekada Europos bendrosios rinkos ir prekybos politikos tarpusavio sąveika nebuvo tokia svarbi. Taip pat svarbu užtikrinti, kad reikalingomis ES viduje bei jos institucijų tarpusavyje vykdomomis konsultacijomis, taip pat konsultacijomis su valstybėmis narėmis būtų stiprinamas ir remiamas veiksmingas lankstesnės prekybos politikos vystymas, derinimas ir įgyvendinimas.

1.14 Gyventojų lygiu reikia spręsti ekonominės galios pokyčių keliamos baimės ir nesaugumo problemą. Organizuota pilietinė visuomenė turi galimybę ir pareigą padėti žmonėms, politikams ir ekonomikai prisitaikyti prie permainų.

1.15 Komisijos naujoji strategija „Europa 2020“ yra pirminis ES strateginės politikos atsakas į nuosmukį ir kintančią pasaulio ekonominės galios pusiausvyrą. Kad strategija būtų sėkminga, reikalingas koordinuotas Europos, įskaitant socialinius partnerius ir pilietinę visuomenę (citata iš J. M. Barroso pranešimo dėl „Europa 2020“), atsakas. Reaguodama į kintančią pasaulio ekonominės galios pusiausvyrą, ES turi pasikliauti valstybės ir organizuotos pilietinės visuomenės partneryste, kad pasiektų puikių ekonominės veiklos rezultatų ir užtikrintų socialinę sanglaudą.

1.16 Tačiau Komisija turi tik kelias priemones, kuriomis galėtų tiesiogiai daryti įtaką; atsakomybė iš esmės tenka valstybių narių vyriausybėms, kurios dabar taip pat susiduria su didėjančiu vidiniu finansiniu, politiniu ir socialiniu spaudimu.

2. Įžanga

2.1 „Europos Sąjungos valstybės narės susidūrė su didžiausiu nuosmukiu nuo XX amžiaus ketvirtojo dešimtmečio [...], o atsigavimas išlieka netolygus, trapus ir pažeidžiamas“⁽¹⁾. Giliausia krizė nuo II pasaulinio karo laikų pakeitė pasaulinę pusiausvyrą. Šiomis aplinkybėmis Europa turi iš naujo apibrėžti savo poziciją ir strategiją. Kadangi 85 proc. Europos prekybos vyksta jos pačios rinkose, atsakymus į kai kuriuos kylančius iššūkius galima rasti viduje. Norint užtikrinti, kad tvari ES susidorotų su kylančiais pasauliniais iššūkiais, labai svarbu didinti paklausą vidaus rinkoje. EESRK parengė nemažai numonių šiuo klausimu⁽²⁾. Šioje nuomonėje nagrinėjamas ES atsakas į pasaulio ekonomikos krizę: analizuojami ES ekonominės veiklos pasaulinėje rinkoje rezultatų pokyčiai ir tarptautiniai dabartinio Kinijos ir kitų besivystančių šalių ekonomikos augimo padariniai; joje užduodami klausimai, skirti šių tendencijų analizei ir diskusijai apie jų poveikį ES politiniams ir prekybos santykiams su kitomis pasaulio šalimis paskatinti; joje taip pat siūloma įtraukti pilietinės visuomenės mintis ir idėjas į politines diskusijas, kurių išvados turės ilgalaikių padarinių.

2.2 Europa priklauso nuo pasaulio ekonomikos ir šiuo metu dominuoja daugelyje pasaulio rinkų, bet ar ilgai tai tęsis? 1800 m. Europoje ir jos teritorijose Naujajame pasaulyje gyveno 12 proc. viso pasaulio gyventojų, kurie gaudavo maždaug 27 proc. visų pasaulio pajamų. Šis dominavimas aukščiausią tašką pasiekė 1913 m., kai šiose išsivysčiusios ekonomikos šalyse gyveno 20 proc. pasaulio gyventojų, bet jie gaudavo daugiau kaip pusę viso pasaulio pajamų (t. y. daugiau kaip 50 proc.). Šiuo metu gyventojų skaičius Europoje vėl nukrito iki 12 proc. ir jų toliau mažėja, bet mes vis dar gauname apytiksliai 45 proc. pasaulio pajamų⁽³⁾.

⁽¹⁾ Buvusio Europos Parlamento Pirmininko Pat Cox nuomonė, išsakyta neseniai dienraštyje publikuotame straipsnyje „Europe must raise its game now and not later“: <http://www.irishtimes.com/newspaper/opinion/2010/0407/1224267827518.html>.

⁽²⁾ Žr., be kita ko: *Finansų krizė ir jos poveikis realiajai ekonomikai* OL C 255, 2010 09 22, p. 10; *Europos ekonomikos atkūrimo planas (papildoma nuomonė)* OL C 228, 2009 m. rugsėjo 22 d., 149 p.; *Europos ekonomikos atkūrimo planas* OL C 182/2009, 2009 m. rugpjūčio 4 d. 71 p.; *Lisabonos strategija po 2010 m.* OL C 128, 2010 m. gegužės 18 d. 3 p.

⁽³⁾ Istoriko Niall Ferguson straipsnis dienraštyje *Financial Times* (10.4.2010) apie istorijos mokymo antroje studijų pakopoje Jungtinėje Karalystėje reformą

Siekiant veiksmingai reaguoti į dabartinių pasaulio rinkų pokyčių poveikį, EESRK nuomone, ES politikos formuotojams gali tekti skirti daugiau dėmesio naujoms Europos prekybos santykių su kitomis pasaulio valstybėmis realijoms, ypač eksporto srityje, ir labiau į jas atsižvelgti.

3. Bendroji informacija

3.1 Europos prekyba

3.1.1 Europos eksporto mastas siekia apytiksliai 1,3 trilijono JAV dolerių. Išskyrus valstybių narių tarpusavio prekybą, 2008 m. ES vykdė 16 proc. viso pasaulio eksporto, o pagrindinėmis ES eksporto prekybos partnerėmis buvo Jungtinės Valstijos, Rusija, Šveicarija, Kinija ir Turkija.

3.1.2 Globalizuotame pasaulyje, kuriame ES šalys yra pagrindiniai svarbių rinkų dalyviai, ES valstybių narių tarpusavio santykius reglamentuojanti politika privalo atspindėti pasaulio vystymosi raidą, pavyzdžiui, augančios prekybos partnerių (Kinijos, Indijos ir Brazilijos) ekonominės galios įtaką politiniams santykiams. Bet kaip Europa turėtų prisitaikyti? AR ES turi imtis svarbesnio vaidmens pasaulio reikaluose? O gal turi elgtis priešingai ir pripažinti naują sparčiai besiformuojančią pasaulio panoramą, kur pagrindinį vaidmenį vaidina naujoji G-2 (Vašingtono ir Pekino) grupė?

3.1.3 Savo darbo programoje Komisija pripažįsta, kad tarptautinė prekyba yra augimo siekiant užimtumo ir investicijų Sąjungoje varomoji jėga, ir išpareigoja: sumažinti kliūtis tarptautiniam prekybos ir investicijų srautui, užbaigti šiuo metu vykstančias dvišales derybas, geriau įgyvendinti esamus susitarimus ir imtis iniciatyvų pradėti prekybą augimo srityse, pavyzdžiui, pažangiųjų technologijų, paslaugų ir aplinkos srities paslaugų sektoriuose. Itin svarbi sritis bus dvišalių santykių su JAV, Kinija, Japonija ir Rusija gerinimas.

3.2 Europos prekyba pasaulio ekonomikoje

3.2.1 Nuosmukis keičia pasaulio ekonominės galios pusiausvyrą. 2000–2007 m. besivystančiosios ekonomikos šalys, visų pirma Kinija, išplėtė savo investicijų bazę ir šiuo metu, daugiausia dėl eksporto augimo (pvz., 2009 m. gruodžio mėn. 17,7 proc.), pasaulyje atsigauja sparčiausiai. Tuo pačiu laikotarpiu ES eksporto veiklos rezultatai buvo netolygūs, ji patyrė didelių nuostolių kai kuriose dinamiškose rinkose, ypač Azijoje ir Rusijoje.

3.2.2 Kinijoje dėl eksporto atsigauja visa ekonomika, o ES tai tik siekiamybė. Komisija prognozuoja, kad labai padedant sumažėjusiai euro vertei palyginti su pagrindiniais prekybos partneriais ES eksportas 2010 m. išaugo 5 proc., o 2011 m. –

5,1 proc., bet tai nėra spartus nacionalinės ekonomikos atsigavimas už jau aktyviai tarptautinėje prekyboje dalyvaujančių šalių, pavyzdžiui, Vokietijos ir Airijos, ribų ir jis nėra tokiu laikomas⁽⁴⁾.

3.2.3 Europos Komisijos ataskaitoje pažymima, kad ES veiklos rezultatai pažangiųjų technologijų produktų eksporto srityje yra prasti, ir tai kelia susirūpinimą dėl Europos gebėjimo toliau užtikrinti aukščiausią jos produktų kokybę ir novatoriškumą⁽⁵⁾. ES rezultatai paslaugų teikimo srityje taip pat pablogėjo ir nuo 2004 m. iki 2006 m. sumažėjo užimama rinkos dalis. Tai susirūpinimą kelianti tendencija, taip pat neramina tai, kad Europa nėra viename pažangiųjų technologijų sektoriuje neužima pirmaujančių pozicijų pasaulio lygmeniu ir kad ES neturi pakankamai pirmaujančių pažangiųjų technologijų bendrovių, kurios galėtų tinkamai naudotis ateities Didelio poveikio technologijomis (DPT).

3.2.4 Nepaisant šių trūkumų, ES pirmauja prekybos paslaugomis srityje, yra didžiausia prekių eksportuotoja ir antra pagal dydį jų importuotoja, svarbus tiesioginių tarptautinių investicijų šaltinis ir investavimo vieta. Dėl šios priežasties Europai gyvybiškai svarbu išlaikyti ir sustiprinti savo pozicijas pasaulio prekybos arenoje, bet siekiant įgyvendinti šį tikslą būtinas naujoviškas mąstymas, tvirtai pagrįstas kitokios ir daug sudėtingesnės pasaulio prekybos aplinkos realijomis.

3.2.5 EESRK atkreipia dėmesį į tai, kokie svarbūs yra klausimai, kurie nepatenka į šios nuomonės, kurioje pagrindinis dėmesys skiriamas kovai su protekcionizmu ir klimato kaitos problemos sprendimui, griežtai apibrėžtą taikymo sritį. Šie klausimai susiję su naujai besikuriančių, verslių, į pasaulinę rinką orientuotų įmonių veiklos skatinimu, parama inovacijoms jau susikūrusiose pramonės šakose, Europai strategiškai būtinų sektorių rėmimu, galimybių eksportuoti viešąsias paslaugas, pavyzdžiui, sveikatos apsaugos ir švietimo paslaugas, apsvartymu ir ES valstybių narių miestų bendradarbiavimo su kitais pasaulio miestais skatinimu.

3.3 Ekonominės galios ir politikos pusiausvyros atkūrimas

3.3.1 „Lehman Brothers“, vieno iš seniausių *Wall Street* investicijų banko, bankrotas ir velesnis sąmyšis rinkoje, įskaitant didžiausią pasaulio gamybos nuosmukį po Antrojo pasaulinio karo, paskatino pasaulio ekonomikos griūtį. Valstybės įsikišimas leido išvengti domino efekto pasaulio bankų sistemoje, bet negalėjo užkirsti kelio staigiam ir sparčiam kapitalo srautų mažėjimui.

⁽⁴⁾ 2010 m. pavasario Europos ekonomikos prognozė, Europos ekonomika 2 – 2010 m.

⁽⁵⁾ Europos Komisijos prekybos generalinis direktoratas, „Globalioji Europa: ES veiklos rezultatai pasaulio ekonomikoje“ žr. http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2008/october/tradoc_141196.pdf (peržiūrėta 2010 m. vasario 4 d.).

3.3.2 Poveikis prekybai buvo žaibiškas, nes paskolų suteikimas buvo apribotas ir vartotojai sumažino savo išlaidas, todėl įmonės buvo priverstos mažinti gamybą. Vis dėlto neigiamas šių pokyčių poveikis labai skyrėsi įvairiuose prekybos blokuose. Kinijos ekonomika atsigavo sparčiausiai, ypač vyriausybei priėmus sprendimą dėl fiskalinės politikos, dėl kurios ekonomika gavo 580 mlrd. JAV dolerių vertės injekciją sparčiam atsigavimui paskatinti.

3.3.3 2009 m. kovo mėn. politinių veiksmų buvo imtasi Pekine, Londone, Vašingtone ir Frankfurte. G-20 grupės lyderiai pažadėjo skirti 1 trilijoną JAV dolerių TVF ir Pasaulio banko paramos, tuo atkartodami tarptautiniu mastu atskirų valstybių veiksmus. Šiame susitikime tapo aišku, kad ateina nauja, neseniai galią ir (arba) įtaką įgijusių pasaulinio masto veikėjų karta, kurianti naują pasaulio ekonomikos tvarką, drebinanti ekonominius santykius ir galinti daryti rimtą poveikį ES prekybos politikai.

3.3.4 Pernelyg didelio vartojimo šalys, pavyzdžiui, JAV, buvo paragintos mažinti išlaidas, o perteklinį kreditų ir valiutos rezervą turinčios valstybės – didinti vartotojų paklausą. Buvo pabrėžta, kad reikia siekti tvarios ir subalansuotos pasaulio ekonomikos, ir atkreiptas dėmesys į ES suinteresuotumą stiprinti glaudesnę bendradarbiavimą su kitomis pasaulio valstybėmis.

3.3.5 Nepaisant neseniai vėl prasidėjusio augimo, reikia neprarasti budrumo. Ekonomistai abejoja, kokia bus tolesnė pasaulio ekonomikos kryptis. Išlieka neaiškumų dėl to, kada ir koku būdu nustoti taikyti fiskalines paskatas, koks iki šiol buvo jų poveikis ir ilgalaikis tvarumas. Nors po truputį vėl pastebimas augimas, reikėtų nepamiršti ir „nuosmukio žmogiškuoju aspektu“⁽⁶⁾. **Aukštas nedarbo lygis rodo, kad pasaulio lyderiams sunku ginti laisvąją prekybą politinėmis, intelektinėmis ir nacionalinėmis priemonėmis.**

3.3.6 Atsižvelgiant į kintančią galios pusiausvyrą pasaulyje, ES sprendimų priėmimo procese reikia: greitai prisitaikyti prie pokyčių padarinių; pakeisti mąstymą, norint pasiekti šį tikslą; užtikrinti glaudesnę, labiau apgalvotą ir operatyvesnę bendradarbiavimą; remti darbo vietų kūrimo galimybes, pavyzdžiui, ekolo-

gišką ekonomiką; padėti įmonėms perkvalifikuoti savo darbuotojus; padėti bedarbiams įgyti naujų įgūdžių, kad jie galėtų prisitaikyti prie šių naujų galimybių, nes ankstesni struktūriniai pertvarkymai parodė, kad pagalba žmonėms prisitaikyti yra veiksmingiausia politikos priemonė⁽⁷⁾.

4. Du pagrindiniai klausimai

4.1 Protekcionizmas

4.1.1 Pasaulinis nuosmukis lėmė, kad protekcionistinė politika tapo patrauklesnė. Pasaulio prekybos organizacijos generalinis direktorius Pascal Lamy įspėjo, kad šalys privalo atsispirti šiai pagundai⁽⁸⁾. Naudingiausios ES buvo skaidrios ir įgyvendinamos taisyklės, kurios teisingai ir objektyviai sustiprina konkurencingą prekybos aplinką ir sudaro jai sąlygas. Tačiau už ES prekybą atsakingos Komisijos narės Karel De Gucht teigimu, pagrindiniai Sąjungos prekybos partneriai per šią ekonomikos krizę iki šiol jau taikė **280** prekybos ribojimo priemonių. Kyla susirūpinimas, kad šios priemonės gali tapti nauja ir nuolatine bendros prekybos sistemos dalimi.

4.1.2 Šiuo metu viena iš svarbiausių prekybos kliūčių yra dirbtinai žemas renminbi, arba juanio, kursas. Tai, vyriausybės nuomone, yra Kinijos eksporto konkurencingumo užtikrinimas. Tai didelė kliūtis laisvai ir sąžiningai prekybai, todėl palankiai vertinami veiksmai, kurių buvo neseniai imtasi padėčiai palengvinti, tačiau reikalingi ir ilgalaikiai tvarūs pokyčiai Kinijos vyriausybės valiutos kurso politikos srityje.

4.1.3 Paskatų paketais prisidedama prie ekonomikos augimo didinant paklausą, bet jų pagrindinis tikslas yra teikti pagalbą vietos verslo įmonėms. Šalutinis poveikis galėtų būti nekonkurencingų sektorių rėmimas. Konkurencijos ir valstybės pagalbos taisyklės leidžia ES veiksmingai koordinuoti pastangas siekiant to išvengti, o sklandžiai veikianti bendroji rinka užkerta kelią potencialiai žalingam protekcionizmui.

4.1.4 Išorės santykių srityje reikia sėkmingai užbaigti Dohos derybų raundą, bet pasirodo, kad tai sudėtinga. Tuo tarpu ES formuoja naują dvišalių santykių ir susitarimų tiek su išsivysčiusiomis, tiek su besivystančiomis valstybėmis sistemą, kuri turės vis didesnę įtaką pasaulio prekybos politikos priemonėms.

⁽⁶⁾ „Falling Flat: More Evidence that America is Experiencing a Jobless Recovery“, *The Economist*, žr. http://www.economist.com/world/united-states/displaystory.cfm?story_id=15473802 (2010 m. vasario 6 d.).

⁽⁷⁾ Pavyzdžiui, EESRK nuomonėje dėl Europos ekonomikos atkūrimo plano (OL C 228, 2009 9 22, p. 149) siūloma „atsižvelgiant į tikėtinas demografines tendencijas pažangus ekonomikos restruktūrizavimas turi padėti išlaikyti įmonėje darbuotojus, užuot juos atleidus, ir kelti jų kvalifikaciją, kad sustiprėjus ekonomikai būtų pakankamai išsilavinusių specialistų. Parama bedarbiams turėtų būti siejama su perkvalifikavimu ir kvalifikacijos kelimu.“

⁽⁸⁾ http://www.wto.org/english/news_e/sppl_e/sppl101_e.htm „Lamy warns on protectionism“ PPO naujienos.

4.1.5 Kiti svarbūs ES politikos tikslai yra šie: pasiekti abipusiškumą šiuose naujuose dvišaliuose ES susitarimuose, be kita ko, jei įmanoma, skatinant energetinį saugumą; užtikrinti, kad taisyklės būtų lanksčios ir pritaikomos prie dažnai sparčiai besikeičiančių aplinkybių; panaikinti netarifines kliūtis, įskaitant tarptautines kliūtis, užtikrinti darbo ir kokybės standartų skaidrumą, vadovaujantis TDO taisyklėmis; sudaryti laisvosios prekybos sutartis (LPS) dėl su aplinkosauga susijusių prekių ir paslaugų⁽⁹⁾.

4.1.6 Patvirtinus Lisabonos sutartį reformuojamos ES sprendimų priėmimo procedūros, be kita ko, išplečiama bendro sprendimo procedūra įtraukiant Parlamentą į pagrindines politikos sritis, įskaitant prekybą. Svarbu užtikrinti, kad šios naujos su Taryba, Parlamentu ir Komisija susijusios procedūros leistų greičiau ir lanksčiau pagerinti ES gebėjimą veiksmingai ir darniai reaguoti tiek į aukščiausiojo lygio strateginius prekybos poreikius, tiek į konkrečias kasdienes su prekyba susijusias problemas.

4.2 Klimato kaita

4.2.1 Šiuo metu Europoje sutariama, kad reikia nedelsiant spręsti klimato kaitos problemą. Neįprastas globalizacijos padarinys yra jos sąlygojama tarpusavio priklausomybė. Nevaldoma klimato kaita taps našta ateities kartoms ir sudarys kliūčių globalizacijai sukeldama išteklių kainų šuolius ir ekologines katastrofas, ypač besivystančiose šalyse. Taigi klimato kaita yra ekonominė problema, turinti labai svarbų prekybos aspektą.

4.2.2 ES atlieka pagrindinį vaidmenį tarptautiniu mastu siekiant sušvelninti visuotinį atšilimą pagal Kioto protokolą. Kopenhagos aukščiausiojo lygio vadovų susitikimo klimato kaitos klausimais rezultatai pristabdė Europos pastangas sustiprinti tarptautinį bendradarbiavimą, ypač su besivystančiomis šalimis, kurios pagal išmetamą kiekį iki 2020 m. aplenks išsivysčiusias valstybes. ES taip pat yra susirūpinusi dėl to, kad būtent pasaulio skurdžiausieji labiausiai nukentės nuo visuotinio atšilimo. Todėl ES reikalinga nuosekli, tikroviška ir praktiška politika siekiant užtikrinti, kad ateities kartos nesusidurtų su neigiamomis socialinėmis ir ekonominėmis pasekmėmis, kurių galima išvengti.

4.2.3 Klimato kaitą įtraukus į ES prekybos ir vystomąją politiką atsirastų išlaidų ir apribojimų įgyvendinti tikslą, kurio neįmanoma pasiekti, jei kiti stambūs prekybos blokai nesiimtu tokių pat veiksmų⁽¹⁰⁾. Daugiašaliai aplinkos apsaugos susita-

rimai turi gerai derėti su tarptautinės prekybos sistemos susitarimais, kad jie taptų abipusiškai palankūs, o ne trukdytų vieni kitiems. Taigi ar išmintinga rodyti pavyzdį, jei kiti nebus ir iš esmės negali būti priversti juo sekti? Pavyzdžiui, ar galime priversti Kiniją pakeisti savo modelį „moka vartotojas“ ES taikomu modeliu „moka gamintojas“ tam, kad būtų sumažintas išmetamo anglies dioksido kiekis?⁽¹¹⁾ Ar dingo *Wall street* tendencija su Vašingtono pagalba siekti atlikti pagrindinį vaidmenį smarkiai išsiplėtusioje tarptautinėje prekybos anglies apyvartinių taršos leidimais rinkoje?

4.2.4 Energetinis saugumas yra svarbus uždavinys ES sprendžiant klimato kaitos problemą. Nors pirmiausia ši problema sprendžiama valstybių narių lygiu, taip pat egzistuoja realus ir svarbus ES aspektas, ypač prekybos srityje. Pavyzdžiui, derintinos pastangos vedant derybas dėl išorės tiekimo susitarimų (kaip tai jau daroma dvišalių prekybos susitarimų atžvilgiu); parduodant sukauptas žinias ir technologijas, skirtas infrastruktūros stiprinimui, pavyzdžiui, pažangiuosius tinklus arba naujos kartos elektros energijos gamybos technologiją, naudojančią kitas žaliavas nei iškastinis kuras; keičiantis naujomis technologijomis, kuriamomis siekiant įgyvendinti dabartinius ES 20 procentų alternatyviosios energetikos tikslus; ieškant galimybių eksportuoti sukauptas žinias išmetamo anglies dioksido kiekio mažinimo skatinimo priemonėms kurti ir įgyvendinti.

5. Atsakas

5.1 Spręsti uždavinius ir pasinaudoti galimybėmis

5.1.1 Siekiant sukurti galimybes Europos prekybos plėtrai, svarbu atvirai pripažinti problemas, kurias ES, jos institucijoms ir valstybėms narėms kelia pasikeitusi pasaulio aplinka. Lisabonos sutartimi nustatytos institucijų reformos, EESRK nuomone, turi būti įgyvendintos veiksmingai ir dar glaudžiau bendradarbiaujant siekiant išspręsti naujų novatoriškų būdų, kaip išlaikyti ES praeities laimėjimus ir pasiekti būsimus tikslus, nustatymo problemą⁽¹²⁾. Veiksmingai intervencijai reikalingas visa apimantis požiūris, pagrįstas aukštu naujausių žinių lygiu, įžvalgumu ir supratimu.

5.1.2 Pasaulio valstybės tampa vis labiau viena nuo kitos priklausomos ir tarpusavyje susijusios, todėl politikos formuotojai turi taikyti bendrą požiūrį. Dar niekada Europos bendrosios rinkos ir prekybos politikos tarpusavio sąveika nebuvo tokia svarbi. Taip pat svarbu užtikrinti, kad reikalingomis ES viduje bei jos institucijų tarpusavyje vykdomomis konsultacijomis, taip

⁽⁹⁾ Į šią darbotvarkę šiuo metu nėra įtraukta diskusija dėl intelektinės nuosavybės taisyklių, bet šį klausimą verta apsvarstyti.

⁽¹⁰⁾ Pavyzdžiui, EESRK darbdavių grupė neseniai pažymėjo, kad „išaugęs tarpusavyje konkuruojančių traukos centrų tarp pasaulyje įtaką darančių subjektų skaičius lėmė labai sudėtingą dvišalių ir daugiašalių santykių sąveiką, kuri, be kita ko, reikalauja įgyvendinti anglies dioksido kiekio mažinimo ir energijos taupymo politiką ir apsaugoti atvirąsias rinkas nuo paslėpto protekcionizmo“. „A New Phase Ahead: Need for a Political and Economic Impetus“, p. 10. Brošiūrą rasite <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.group-1-statements&itemCode=9894>.

⁽¹¹⁾ Vadovaujantis logika, sunku visiškai atmesti Kinijos poziciją: kodėl ji turėtų sutikti su prekių gamybos apmokestinimu, jei tos prekės vėliau suvartojamos išsivysčiusiose šalyse, kur jos nėra apmokestinamos jokių su išmetamo anglies dioksido kiekiu susijusių vartojimo mokesčių?

⁽¹²⁾ Geras būtinų naujovių pavyzdys yra neseniai Pirmininko J. M. Barroso suformuota, iš Komisijos narių sudaryta grupė, kuriai pavesta spręsti mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros finansavimo klausimus, kurių atžvilgiu skirtingi direktoratai atlieka atskirus, bet galbūt iš dalies sutampančius ir (arba) vienas kitą papildančius vaidmenis, turi biudžetus ir atsakomybę.

pat konsultacijomis su valstybėmis narėmis būtų stiprinamas ir remiamas veiksmingas lankstesnės prekybos politikos vystymas, derinimas ir įgyvendinimas.

5.1.3 Gyventojų lygiu reikia spręsti ekonominės galios pokyčių keliamos baimės ir nesaugumo problemą. Organizuota pilietinė visuomenė turi galimybę ir pareigą padėti žmonėms, politikams ir ekonomikai prisitaikyti prie permainų. Protekcionizmo politika keičiantis pasaulio galios pusiausvyrai gali būti tolygi pastangoms sulaikyti potvynį. Veiksmingas būdas spręsti baimės ir nesaugumo problemą yra pagalba asmenims, įmonėms ir vyriausybėms prisitaikyti prie naujų sąlygų. Pavyzdžiui, mažas gimstamumas ir gyventojų senėjimas Europoje kelia daug rimtų ir sudėtingų struktūrinių problemų, kurias reikia spręsti.

5.1.3.1 Svarbiausia politika, atsižvelgiant į strategijos „Europa 2020“ tikslus, yra padidinti dirbančiųjų skaičių. Tam būtina sąlyga – visiems norintiems tėvams užtikrinti vaiko priežiūros galimybes. Konkrečiai tai reikėtų, kad daugiau moterų galėtų likti darbo rinkoje. Šią priemonę reikėtų derinti su pakankamos trukmės vaiko priežiūros atostogomis ir pakankamo dydžio motinystės (tėvystės) pašalpomis. Tokiu būdu sumažinus ekonominę našta tėvams turėtų padėti gimstamumas.

2010 m. rugsėjo 15 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas
pirmininkas
Mario SEPI

5.1.3.2 Be to, nesant darbo jėgos pasiūlą galinčios padidinti imigracijos politikos, už ES ribų produkciją eksportuojančioms įmonėms kyla dilema: apriboti įmonių plėtrą ar perkelti jų veiklą į šalis, kuriose didelė pasiūla⁽¹³⁾? Todėl būtų išmintinga, pateisinama ir skubiai reikalinga apsvarstyti nuoseklios ir įtraukios ES imigracijos politikos, kaip atsako į Europos demografinius pokyčius, galimybę.

5.1.4 Komisijos naujoji strategija „Europa 2020“ yra pirminis ES strateginės politikos atsakas į nuosmukį ir kintančią pasaulio ekonominės galios pusiausvyrą. Kad strategija būtų sėkminga, reikalingas koordinuotas Europos, įskaitant socialinius partnerius ir pilietinę visuomenę (citata iš J. M. Barroso pranešimo dėl „Europa 2020“), atsakas. Reaguodama į kintančią pasaulio ekonominės galios pusiausvyrą, ES turi pasikliauti valstybės ir organizuotos pilietinės visuomenės partneryste, kad pasiektų puikių ekonominės veiklos rezultatų ir užtikrintų socialinę sanglaudą.

5.1.5 Tačiau ši iniciatyva susidurs su daugeliu tų pačių sunkumų, kurie iškilo įgyvendinant Lisabonos strategiją: jos prioritetai gali būti pernelyg skirtingi; įgyvendinimas gali būti sudėtingas; Komisija turi tik kelias priemones, kuriomis galėtų tiesiogiai daryti įtaką; atsakomybė iš esmės tenka valstybių narių vyriausybėms, kurios dabar taip pat susiduria su didėjančiu vidiniu finansiniu, politiniu ir socialiniu spaudimu⁽¹⁴⁾.

⁽¹³⁾ Iš tikrųjų daugelis įmonių jau pasirinko ir tos, kurios pasitraukė iš Europos, taip pat naudojasi daugeliui į ES importuojamų prekių taikomų mažų tarifų teikiamais pranašumais. Dėl šios priežasties siūloma sureguliuoti tokių mokesčių (muitų) sistemą.

⁽¹⁴⁾ Būdama viena iš mažiausių, atviriausių ir labiausiai nuo prekybos priklausomų Europos valstybių, Airija galėtų būti laikoma laboratorija šių priemonių vykdymo eigai stebėti iš arti, nes siekdama prekya grindžiamo ekonomikos atsigavimo šalies vyriausybė skatina investicijas į trečios ir ketvirtos pakopos studijas siekiant mokslo, technologijų ir inovacijų plėtros; pasauliniu mastu konkurencingą mokslinių tyrimų sistemą, perkeliančią žinias iš mokslo institutų į rinką; palankesnę konkurencijos aplinką tarptautinėje rinkoje prekiaujančioms Airijos įmonėms; išmetamo anglies dioksido kiekio mažinimą 20 proc. ir paramą besivystančioms šalims, kovojančioms su klimato kaitos padariniais.